

Програма за управление и развитие на академичното звено
Център за обучение при Българската академия на науките (БАН)
Период: 2025–2029

Въведение

Центърът за обучение при Българската академия на науките е утвърдено водещо академично звено с ключова роля в подготовката на висококвалифицирани кадри в областта на науката и иновациите. Той координира обучението на докторанти в различните научни институти на Академията, осигурявайки съгласуваност, високо качество на образователния процес и устойчиво развитие на научния потенциал в страната. Изхождайки от стратегическото си място в системата на БАН, Центърът за обучение ще работи през следващите години за надграждане на дейността си чрез структурно и организационно усъвършенстване и цифрова трансформация. Сред приоритетите са модернизация на управлението, разширяване на международното сътрудничество и целенасочена подкрепа за младите учени.

Програмата за управление и развитие за периода 2025–2029 г. ще стъпи на принципите на приемственост, прозрачност, законосъобразност и прилагане на добри практики, като цели да повиши ефективността и привлекателността на докторантското образование в Академията.

Основни приоритети и насоки за развитие

1. Повишаване на качеството на докторантското обучение

Центърът за обучение ще продължи да развива и усъвършенства докторантското обучение в съответствие със съвременните научни и образователни изисквания. Особен акцент ще бъде поставен върху интердисциплинарни курсове в ключови области като академично писане, научна етика, методология на научните изследвания и управление на научни проекти – теми от съществено значение за формирането на модерен и конкурентоспособен изследователски профил.

Центърът предлага над 450 специализирани докторски курса, което налага систематичен преглед, структуриране и ограничаване на дублиращи се или слабо използвани обучения. Поддържането на академичното качество е отговорност на научните звена, но поради недостатъчна ангажираност трябва да се въведе по-стриктна политика с ясно определени срокове, критерии за актуализация и механизми за отчетност.

За целта ще се реализира ежегодна кампания за оптимизация на курсовете, базирана на данни за интерес, посещаемост и обратна връзка. Ще се провеждат регулярни срещи между Центъра, Академичния съвет и докторантите за осигуряване на ефективна комуникация. Успоредно с това ще се разработват нови обучения, съобразени със съвременните научни тенденции и потребностите на младите изследователи. Академичният съвет ще има разширена роля в анализа, оптимизацията и стратегическото формиране на образователната политика.

Особено внимание ще бъде отделено и на поддържането и развитието на утвърдени направления като информационни технологии и езиково обучение, които ще останат стратегически приоритети в дейността на Центъра и ще продължат да се реализират чрез високоспециализирани курсове.

2. Гарантиране на акредитационна съвместимост и вътрешен академичен контрол

Центърът за обучение при БАН предлага над 200 докторски програми, разработени и реализирани от научните звена на академията, обхващащи широк спектър от природни, хуманитарни и социални науки. Програмите са високо оценени – средната акредитационна оценка е 9.267 според данни на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА). Въпреки това през последните години някои докторантски програми на отделни институти получиха по-ниски оценки, което изисква целенасочени усилия за гарантиране на устойчиво качество във всички научни направления. С оглед на големия брой програми е необходимо да се обмисли тяхното оптимизиране и редуциране, така че да се концентрират ресурси и експертиза в най-силните направления. За преодоляване на тези предизвикателства Центърът за обучение ще уеднакви критериите за обучение и академичен напредък с изискванията на НАОА. Предвижда се създаването на комисия за вътрешен академичен одит, която да извършва ежегодна оценка на докторските програми във всички институти, съобразно националната рамка за развитие на висшето образование.

Обединеният регистър на студентите и докторантите към НАЦИД, в който данните от 2024–2025 г. се въвеждат в реално време, ще бъде редовно актуализиран. Главните експерти от Центъра за обучение ще следят за точността на въведените данни във всички звена на БАН.

3. Интернационализация и международна мобилност на обучението

В условията на глобализация Центърът за обучение ще засили международното си присъствие чрез организиране на ежегодни интердисциплинарни форуми с международно участие. Утвърденият Годишен интердисциплинарен докторантски форум ще бъде обогатен с практически обучения и работилници, включително сесии за представяне на резултати от Младежката програма чрез флаш презентации и постери. Победителите в конкурса „Проф. Марин Дринов“ и „Иван Евстратиев Гешов“ ще бъдат поканени да изнасят доклади пред академичната общност, повишавайки видимостта на постиженията им и подкрепяйки развитието им като бъдещи научни лидери.

Мобилността на докторанти и млади учени ще се насърчава чрез разнообразни програми, включително развитие на съвместни докторски програми с чуждестранни университети и изследователски организации. Освен чрез програма Erasmus+, ще се използват възможности, предоставяни от Horizon Europe (включително Marie Skłodowska-Curie Actions), COST, DAAD и други двустранни и многостранни инициативи. Ще се работи за разширяване на съществуващите партньорства, включване на нови институции и създаване на гъвкави условия за краткосрочни и дългосрочни научни престои, стажове и обучения. Особен акцент ще се постави върху включването на докторантите в международни изследователски мрежи, интердисциплинарни проекти и участието им в международни школи и конференции.

Официалното признаване на английския език като допустим език за защита на докторски дисертации ще спомогне за привличането на чуждестранни кандидати и ще засили международната интеграция и видимост на докторантурите в БАН.

4. Привличане на докторанти

Едно от основните предизвикателства пред докторантското обучение в БАН остава недостатъчният брой кандидати, въпреки слабото повишение на интереса през последните години. Центърът за обучение ще разшири комуникационните си усилия чрез целенасочени кампании с атрактивни визуални и текстови материали, представящи научните теми и постиженията на младите изследователи. Ще бъдат използвани видеоклипове с участието на докторанти, научни ръководители и успешни възпитаници, както и кампании в социалните мрежи, насочени към завършващи студенти и млади специалисти.

Събития като „Отворени врати“ и информационният ден „Докторантура и кариера в БАН“ ще се превърнат в редовна практика, а Центърът ще участва активно и в

университетски кариерни форуми. Кампанията „Отворени врати“ с мотото „Защо трябва да съм докторант в БАН“ доказва своята ефективност, привличайки участници извън БАН и представяйки възможностите за академично и кариерно развитие пред завършващи студенти от цялата страна, затова трябва да бъде продължена. Тя ще включва презентации от настоящи докторанти, водещи учени и млади изследователи, както и сесии, насочени към практическо решаване на реални научни и изследователски казуси и дискусии с представители на научните институти.

Допълнително, Центърът за обучение ще засили сътрудничеството с висшите училища чрез структурирани партньорства, двустранни инициативи и участие в университетски събития, за да разшири достъпа на студентите до информация за докторантските програми в БАН.

5. Подкрепа за развитието на младите учени

Подкрепата за младите учени ще бъде разширена чрез академично усъвършенстване и създаване на стимулираща предприемаческа и иновативна среда. Ще продължат инициативи като конкурсът „Най-добър младежки стартъп в България“, партньорства с организации, подкрепящи иновациите и предприемачеството, менторски програми и кариерни консултации.

Кариерният център, в партньорство с Центъра по иновации към БАН, ще популяризира и съдейства за включване в програми като „Предприемачи в науката“ на фондация Карол, която подпомага академичното предприемачество и трансфера на технологии чрез обучение, менторство и конкурс за финансиране, развивайки умения за реализация на научни идеи, изграждане на партньорства и създаване на собствен бизнес.

Особено внимание ще бъде отделено на Кариерния център към Центъра за обучение за целенасочена подкрепа на професионалното развитие на докторантите и младите учени. Качествената докторантска подготовка зависи и от научните ръководители – хабилитирани учени с опит, чието ангажиране ще се насърчава чрез академични и финансови стимули, включително интегриране на обучителната дейност в системите за атестация.

Ще се положат усилия за осигуряване на дистанционен достъп на докторантите до библиотечната мрежа на БАН, улесняващ научната им работа и гъвкавостта в обучението и изследванията. Планира се разработване и поддържане на уебсайт с автореферати на защитени дисертации, свързан с международни бази данни за повишаване на видимостта на българските научни постижения. При възможност ще бъде създадена централизирана електронна платформа за управление на докторантурите с информация за прием, напредък и отчетност, както и публична база данни за професионалната реализация на завършилите в съответствие с принципите на отворената наука.

В отговор на нуждите на младите учени ще се проучи възможността за изграждане на обществено за докторанти на БАН – важна стъпка за подобряване на условията на живот, улесняване на достъпа до академичната и научна инфраструктура и привличане на нови докторанти.

5. Развитие на образователните инициативи и връзка с училищното образование

Центърът за обучение при БАН ще продължи развитието на Ученическия институт (УЧИ-БАН) като отдел към него, което ще повиши интереса към БАН още от училищна възраст и ще подпомогне привличането на нови докторанти. Ще се разширяват инициативите за подкрепа на училищното образование и за укрепване на връзката между академичната общност и училищата. За изграждане на приемственост между млади таланти и академичната среда докторантските форуми ще се провеждат съвместно с УЧИ-БАН, създавайки платформа за обмен между докторанти и ученици с изявен интерес към науката.

6. Стратегическо развитие и диверсификация на финансиране

С оглед устойчивото и цялостно развитие на Центъра за обучение ще се търсят дългосрочни партньорства, външни източници на финансиране, включително участие в национални и международни проекти. Целта е да се разшири обхватът на образователните инициативи, да се насърчат иновациите и да се осигури институционална стабилност.

Заклучение

Центърът за обучение при БАН, ръководен от тази визия, ще затвърди своята роля като стратегически стълб в изграждането на научния и човешкия капитал на страната. Чрез ефективно, иновативно и отговорно управление, той ще продължава да създава устойчива и привлекателна академична среда, в която младите учени ще имат възможност да се развиват, творят и допринасят за прогреса на българската и световната наука.

08.2025 г.

Изготвил:



проф. д-р Антония Стоянова